

**O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING  
RIVOJLANISHI VA UNING MILLIY IQTISODIYOTGA TA’SIRI**

**Muallif: Mirzaaliyev Abdumannop Abdumutallib o‘g‘li**

Iqtisodiyot yo‘nalishi 23-02 guruh talabasi

**ANNOTATSIYA:** Ushbu maqolada O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyotning shakllanishi, rivojlanish bosqichlari va uning milliy iqtisodiyotga ko‘rsatayotgan ta’siri tahlil qilinadi. Hozirgi globallashuv sharoitida raqamli texnologiyalar iqtisodiyotning barcha tarmoqlariga kirib borib, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, xizmatlar sifatini yaxshilash hamda yangi biznes modellarning paydo bo‘lishiga sabab bo‘lmoqda. Maqolada raqamli iqtisodiyotning asosiy elementlari - elektron tijorat, raqamli to‘lov tizimlari, sun’iy intellekt, katta ma’lumotlar bazasi va davlat xizmatlarining raqamlashtirilishi kabi yo‘nalishlar ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, O‘zbekistonda raqamli transformatsiya jarayonlari, davlat dasturlari va innovatsion rivojlanish strategiyalari orqali iqtisodiy o‘sishga erishish imkoniyatlari yoritib beriladi. Raqamli iqtisodiyotning afzalliklari bilan bir qatorda, kiberxavfsizlik, raqamli tengsizlik va infratuzilma muammolari kabi dolzarb masalalar ham tahlil qilinadi. Maqola natijalari raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish orqali mamlakatning raqobatbardoshligini oshirish hamda barqaror iqtisodiy taraqqiyotga erishish mumkinligini ko‘rsatadi.

**KALIT SO‘ZLAR:** Raqamli iqtisodiyot, Innovatsiya, Elektron tijorat, Raqamli transformatsiya, Sun’iy intellekt, Milliy iqtisodiyot, Kiberxavfsizlik, Axborot texnologiyalari

**KIRISH.** Bugungi kunda dunyo iqtisodiyoti jadal ravishda raqamli bosqichga o'tmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining tez sur'atlarda rivojlanishi natijasida iqtisodiy munosabatlar shakli o'zgarib, raqamli iqtisodiyot global taraqqiyotning asosiy omillaridan biriga aylandi. Raqamli iqtisodiyot deganda, iqtisodiy jarayonlarda raqamli texnologiyalar va internet tarmoqlaridan keng foydalanishga asoslangan yangi iqtisodiy tizim tushuniladi. Bu tizim ishlab chiqarish, savdo, xizmat ko'rsatish, moliya va davlat boshqaruvi sohalarida samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.

O'zbekiston ham so'nggi yillarda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlarni amalga oshirmoqda. Mamlakatda "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasi qabul qilinib, raqamli texnologiyalarni barcha sohalarga joriy etish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Ushbu strategiya doirasida elektron hukumat tizimi, raqamli bank xizmatlari, onlayn savdo platformalari va innovatsion startaplarni qo'llab-quvvatlash mexanizmlari shakllantirilmoqda.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi milliy iqtisodiyotga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Birinchidan, raqamli texnologiyalar ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirib, mahsulot va xizmatlar sifatini oshiradi. Ikkinchidan, elektron tijorat va raqamli to'lov tizimlari orqali bozor munosabatlari soddalashib, tadbirkorlik faoliyati uchun yangi imkoniyatlar yaratiladi. Uchinchidan, davlat xizmatlarining raqamlashtirilishi boshqaruv jarayonlarini shaffoflashtirib, korrupsiyaning kamayishiga va aholiga qulaylik yaratishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi ayrim muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Jumladan, kiberxavfsizlikni ta'minlash, raqamli infratuzilmani kuchaytirish, aholining raqamli savodxonligini oshirish va hududlar o'rtasidagi raqamli tengsizlikni bartaraf etish dolzarb masalalardan hisoblanadi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyotning rivojlanish jarayonlarini tahlil qilish hamda uning milliy iqtisodiyotga ko‘rsatayotgan ijobiy va salbiy ta’sirlarini ilmiy asosda yoritib berishdan iborat.

**ASOSIY QISM.** Raqamli iqtisodiyot bugungi kunda dunyo miqyosida iqtisodiy taraqqiyotning eng muhim omillaridan biri sifatida e’tirof etilmoqda. Raqamli texnologiyalar va internet tarmoqlarining keng qo‘llanilishi natijasida iqtisodiy jarayonlar tezlashib, yangi biznes modellari shakllanmoqda. O‘zbekistonda ham raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylangan bo‘lib, bu jarayon milliy iqtisodiyotning modernizatsiyasiga xizmat qilmoqda.

Raqamli iqtisodiyot deganda iqtisodiy faoliyatda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishga asoslangan tizim tushuniladi. Bunda raqamli platformalar, elektron savdo, onlayn xizmatlar, raqamli moliya va avtomatlashtirilgan boshqaruv jarayonlari asosiy o‘rin egallaydi. Raqamli iqtisodiyotning asosiy xususiyatlari iqtisodiy jarayonlarning tezkorligi, xizmatlar va mahsulotlar bozorining kengayishi, xarajatlarning kamayishi hamda shaffoflikning oshishi bilan izohlanadi.

O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyotning shakllanishi mustaqillikdan keyingi davrda boshlangan bo‘lsa-da, ayniqsa so‘nggi yillarda jadal rivojlanmoqda. Davlat tomonidan qabul qilingan “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi raqamli transformatsiyani tezlashtirishga qaratilgan muhim hujjatdir. Ushbu strategiya doirasida elektron hukumat xizmatlarini kengaytirish, raqamli bank tizimini rivojlantirish, elektron tijoratni qo‘llab-quvvatlash, IT-parklar va startaplarni rag‘batlantirish kabi yo‘nalishlar amalga oshirilmoqda.

Raqamli iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi elektron tijorat hisoblanadi. Elektron tijorat internet orqali mahsulot va xizmatlarni sotish hamda xarid qilish jarayonlarini anglatadi. O‘zbekistonda onlayn savdo platformalarining ko‘payishi tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Shuningdek, Payme, Click, Uzun Bank kabi raqamli to‘lov tizimlari orqali moliyaviy operatsiyalarni amalga oshirish soddalashti. Bu esa naqd pul muomalasining qisqarishiga va moliyaviy tizimning shaffoflashuviga olib kelmoqda.

Raqamli iqtisodiyot milliy iqtisodiyotga bir qator ijobiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Birinchidan, raqamli texnologiyalar ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirib, resurslardan samarali foydalanish imkonini beradi. Natijada mahsulot tannarxi kamayadi va raqobatbardoshlik oshadi. Ikkinchidan, IT sohasining rivojlanishi yangi ish o‘rinlarini yaratib, bandlik darajasini oshiradi. Uchinchidan, davlat xizmatlarining raqamlashtirilishi boshqaruv jarayonlarini shaffoflashtirib, korrupsiyaning kamayishiga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi ayrim muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Jumladan, kiberxavfsizlikni ta’minlash, raqamli infratuzilmani kuchaytirish, aholining raqamli savodxonligini oshirish va hududlar o‘rtasidagi raqamli tengsizlikni bartaraf etish dolzarb masalalardan hisoblanadi. Shuning uchun raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bilan birga ushbu muammolarni hal qilish ham muhim ahamiyat kasb etadi.

**XULOSA.** Xulosa qilib aytganda, raqamli iqtisodiyot O‘zbekistonda milliy iqtisodiyotning modernizatsiyasi va barqaror rivojlanishida muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda. Elektron tijorat, raqamli moliya tizimi, innovatsion texnologiyalar va davlat xizmatlarining raqamlashtirilishi iqtisodiy samaradorlikni oshirib, aholi turmush darajasini yaxshilashga yordam bermoqda.

Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi kiberxavfsizlik, infratuzilma va raqamli savodxonlik kabi dolzarb muammolarni yuzaga keltirmoqda. Ushbu masalalarni hal qilish uchun davlat tomonidan kompleks strategiyalar amalga oshirilishi zarur.

Kelajakda raqamli iqtisodiyotni yanada rivojlantirish orqali O'zbekistonning xalqaro raqobatbardoshligi oshib, iqtisodiy taraqqiyotning yangi bosqichiga erishish mumkin bo'ladi.

### **ADABIYOTLAR RO'YXATI**

- 1.O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi. Toshkent, 2020.
- 2.Karimov A. Raqamli iqtisodiyot asoslari. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2021.
- 3.Abdurahmonov Q. Innovatsion iqtisodiyot va raqamli transformatsiya. Toshkent, 2022.
- 4.World Bank. Digital Economy Report. Washington, 2021.
- 5.UNDP. Digital Transformation in Central Asia. New York, 2020.
- 6.O'zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari vazirligi. Raqamli rivojlanish hisobotlari, 2023.